O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Rektor __________ Sh.Sirojiddinov
2022-yil "25" avgust

XALQ OG‘ZAKI IJODI POETIKASI
fanining

O‘QUV DASTURI (SILLABUSI)

Bilim sohasi:	200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	230 000 – Tillar
Magistratura mutaxassisligi:	70230103 – Folklorshunoslik va dialektologiya

Toshkent – 2022

Fan/modul kodi		Fan/modul turi		Ta'lim tili					Ishlab chiqilgan o'quv yili	
302XOIP 1 5		majburiy		o'zbek					2022/2023	
Semestr	Har bir semestrdagi fan/modulning nomi	ECTS - Kreditlar	Haftalik dars soatlari	O'quv mashg'ulotlari (soat)					Mustaqil ta' lim (soat)	Jami yuklama (soat)
				Jami:	ma' ruza	seminar	amaliy	laboratoriya		
I	Xalq og'zaki ijodi poetikasi	5	4	60	30	0	30	0	90	150
	Jami:	**5**	**4**	**60**	**30**	**0**	**30**	**0**	**90**	**150**

1. FANNING MAZMUNI

Fanni o`qitishning maqsadi – milliy va ma`naviy qadriyatlarimizning ajralmas qismi hisoblangan xalq og`zaki ijodi namunalaridagi badiiyat, sujet, kompozitsiya, ruhiyat tasviri, badiiy tasvir vositalari kabi masalalar haqida nazariy ma`lumot berishdan iboratdir. Ma`ruzalar jarayonida turkiy folklorshunoslikda, jumladan, o'zbek folklorshunosligida keyingi yillarda amalga oshirilgan tadqiqotlar bilan tanishtiriladi.

Fanni o`qitish jarayonida quyidagilar asosiy vazifalar qilib belgilangan:

– xalq og'zaki ijodining so'z san'ati va milliy qadriyatlarimizning ajralmas qismi ekanini talabalarga asoslab berish;
– paremik janrlarning badiiy xususiyatlarini tahlil etish;
– askiya, latifa janrlarining o'zbek tili imkoniyatlarini namoyon etuvchi san'at sifatidagi ahamiyatini ko`rsatish;
– doston tahlillari davomida xalq baxshisining badiiy mahoratini ochib berish;
– folklor asarlaridagi badiiy tasvir vositalarining o'rnini ko`rsatib berish;
– xalq og`zaki ijodi poetikasiga doir yangi ilmiy tadqiqotlardan magistr talabalarini xabardor qilish.

2. FANNI O'QITISH NATIJALARI VA SHAKLLANADIGAN KASBIY KOMPETENSIYALAR

Fanni o`zlashtirish natijasida magistrant:

- Xalq og`zaki ijodi poetikasi, folklorning so'z san'ati ekanligi, folklor janrlari, xalq og`zaki ijodi genezisi va tarixiy taraqqiyoti, janrlar va ularning xususiyatlarini aniqlash, janrlararo munosabat mezonlarini belgilash, adabiyot va folklor munosabati haqidagi ***bilimga ega bo'lish;***

- xalq og`zaki ijodining sinkretik san'at ekanligini, boshqa san'at turlaridan farqli jihatlarini ko'rsatib berish, o'zbek folklorining tarixiy taraqqiyot bosqichlarini, O`zbekiston mustaqillikka erishgandan so`ng xalq og'zaki ijodi davlat maqomiga erishganligi, shuningdek, folklor namunalarini tahlil qilish, ularni xalq orasidan yig'ish va tasniflash ***ko'nikmasini*** hosil qilish;

- talabalar Xalq og'zaki ijodi poetikasining jahon folklorshunosligidagi munosib o'rnini anglashi va baholash ***malakalariga ega bo'lishi kerak.***

3. O'QUV FANI O'QITILISHI BO'YICHA USLUBIY KO'RSATMALAR

Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma`ruzalar,
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);

- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;

jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

4. TALABALAR KREDITLARNI OLISH TARTIBI

Talabalarning bilimini baholash tartibi O'zbekiton Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi

1. Nazoratlarni amalga oshirish tartibi.

Oraliq nazorat: O'tilgan mavzular asosida test yoki yozma ish shaklda o'tkaziladi.

Yakuniy nazorat: Semestr davomida o'tilgan mavzular bo'yicha yozma ish yoki test shaklda o'tkaziladi.

Izoh: Oraliq nazorat turi har bir fan bo'yicha fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda 2 martagacha o'tkazilishi mumkin.

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobatga olinadi.

Nazoratlarning o'tkazilishi muddatlari muyyan o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.

2. Talabalarning bilimi baholash mezonlari:

talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **5 (a'lo) baho**;

talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **4 (yaxshi) baho**;

talaba olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **3 (qoniqarli) baho;**

talaba fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda – **2 (qoniqarsiz) baho** bilan baholanadi..

5. O'QUV MASHG'ULOTLARI VA MUSTAQIL TA'LIM QISMI

1-SEMESTR

I. Ma'ruza mashg'ulotlari

№	Ma'ruza mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soat
1	Xalq og'zaki ijodi ijtimoiy hayotning badiiy in'ikosi sifatida	Xalq og'zaki ijod xalq turmush tarzi, o'y-kechinmalarini, orzu-istaklarini ifodalovchi vosita ekani aniq misollarda tushintiriladi. Bunda "kosa tagida nim kosa", majoz, qochirim usullaridan foydalanishga urg'u beriladi.	2
2.	Paremiologik janrlarda shakl va mazmun	Paremiologik janr haqida umumiy nazariy ma'lumot berilgach, maqol, matal, topishmoq kabi paremik janrlar misolida mavzu yoritiladi	2
3.	Lirik qo'shiqlarda qahramon ruhiyati tasviri	Qo'shiqlarning xalq ma'naviyatidagi o'rni, qo'shiqlar tasnifi o'rganiladi. Qo'shiq matnlari tahlili jarayonida qahramaon ruhiyatining badiiy tasviri ifodalanadi.	2

4.	Mavsum-marosim qo'shiqlarida holat tasviri	Mavsum-marosim qo'shiqlarining xalq og'zaki ijodida tutgan o'rni o'rganiladi. Ularning badiiyati tahlil qiliandi.	2
5.	Mif va adabiyot munosabatlari	Mifning yozma adabiyotga ta'siri masalalariga oydinlik kiritiladi. Mumtoz va zamonaviy adabiyot namunalarida mifologiyaning badiiy talqini asarlar matni misolida tahil etiladi.	2
6.	Mahmud Koshg'ariyning "Devoni lug'otit turk" asaridagi maqollar va xalq maqollarining qiyosiy tahlili	Devondagi maqollar mavzu ko'lamiga qarab tasnif qilinadi. Bu maqollarning hozirgi variantlari va qo'llnilmayotganlari aniqlanadi.	2
7	Xalq dostonlarida sujet va kompozitsiya	Doston janrining o'ziga xos xususiyatlari, dostondagi sujet va kompozitsiyaning o'zaro mutanosibligi yoritiladi	2
8	Qahramonlik dostonlarida badiiyat	Alpomish dostonining qahramonlik dostonlari orasida tutgan o'rni ko'rib chiqiladi. Qahramolik dostonlarining boshqa turdagi dostonlardan farqli badiiy jihatlar tahlil qilinadi.	2
9	Xalq ertaklarida sujet va kompozitsiy	Xalq ertaklaridagi ramziy timsollar va ularning ertak sujet va kompozitsiyasidagi o'rni magitrantlarga etkaziladi.	2
10	Xalq og'zaki ijodida so'z san'atlari	Ma'naviy tasvir vositalari xalq ogzaki ijodi namunalari badiiyatini ta'minlab turuvchi asosiy omil ekani atroflicha tahlil qilinadi.	2
11.	Baxshichilik – milliy qadriyat sifatida	Doston, qo'shiq matnlari tahlili orqali folklor asarlaridagi shakliy tasvir vositalari aniqlanadi. Baxshi va baxshichilik maktablari haqida nazariy ma'lumotlar beriladi.	2
12.	Fozil Yo'ldosh va Ergash Jumanbulbullarning doston va termalarida badiiylik	Ikkala baxshining doston va termalaridan namunalar olinib, o'zaro tahlil qilinadi	2
13.	Bolalar folklorida poetika	Alla, bolalar o'yini verbal qismida ijro etiladigan bolalar folklori namunalari mavzu va badiiy so'z san'atlarini qo'llash ko'lami nuqtai nazaridan tahlil etiladi.	2
14.	Marosim folklori badiiyati	"Yor-yor", "Kelin salom" va boshqa marosim folklori namunalari matni tahlili asosida bu ijod namunalarining badiiyati yoritib beriladi	2
15.	Xalq termalari poetikasi	"Kunlarim", "Nima aytay?" terma namunalarining doston aytishga tayyorgarlik bosqichi va baxshi biografiyasi haqida ma'lumot beruvchi janr ekani yoritiladi.	2
	Jami		30

2. Amaliy mashg'ulotlar

№	Amaliy mashg'ulot mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soat
1	To'ra Mirzayevning "Hodi Zarif suhbatlari" kitobidagi folklor poetikasiga doir nazariy qarashlar	Nazariy qarashlar tahlili	2
2.	Bahodir Sarimsoqovning "O'zbek marosim folklori" kitobi mazmun-mundarijasi	Bahodir Sarimsoqovning nazari metodologiyasini yoritish	2
3.	Topishmoqlar poetikasi	Topishmoqlar tahlili	2
4.	Xalq ertaklarining kompozitsion tarkibi tahlili: bayon, dialog, monolog	Bayon, dialog, monolog	2
5.	Xalq qo'shiqlarida badiiy san'atlar	Badiiy san'atlar	2
6.	"Ravshan" dostonida baxshi mahorati	Baxshi, baxshichilik, doston, baxshichilik san'ati	2
7.	Askiyada iyhom san'ati. San'atkorning hozirjavoblik mahorati	Askiya, payrov, darammatik tur	2

8.	Muhammadnodir Saidovning "O'zbek dostonchiligida badiiy mahorat" kitobi	Doston, doston turlari, doston badiiyati	2
9	Abiyr Musaqulovning "O'zbek xalq lirikasi" kitobida xalq qo'shiqlari poetikasi tahlili	Xalq lirikasi, ashula, qo'shiq, badiiylik	2
10.	Fozil Yo'ldosh o'g'li badiiy mahorati va o'zbek folklorshunosligi	Baxshi, baxshichilik, doston, baxshichilik san'ati	2
11.	Ergash Jumanbulbul o'g'li asarlari poetikasining ilmiy tadqiqi	Baxshi, baxshichilik, doston, baxshichilik san'ati	2
12.	Tush – xalq eposining tarkibiy qismi sifatida	Tush, tush motivi, asar syujeti va undagi tu motivi	2
13.	Xalq dostonlarini o'rganish muammolar	Xalq dostonlari, tasnifi, variantlari	2
14.	Bolalar folklorining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari	Bolalar folklori janrlari, badiiyati	2
15.	Xalq dostonlarida ot obrazi: tarix, tahlil va talqin	Ot obrazi, Boychibor, G'irot	2
	Jami		**30**

3. Mustaqil ta'lim:

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soat
1.	Mustaqillik yillarida xalq og'zaki ijodining davlat maqomiga erishuvi.	XOIga e'tibor, olib borilgan tadqiqotlar	2
2.	Xalq og'zaki ijodida matn an'anasi.	Matn an'anasi, an'anaviylik xususiyatlari, matn tahlili	2
3.	Epik janrlarda adabiy-badiiy qoliplar va an'anaviy tasvir vositalari.	Epik klishelar, sayyor syujetlar	2
4.	Xalq og'zaki ijodidagi epizodik obrazlar.	Obraz va uning turlari, epizodik obrazlar	2
5.	Xalq ertaklarini o'rgangan folklorshunos olimlar faoliyati.	Ertak, ertakshunoslik	2
6.	Xalq og'zaki ijodi xalq qadriyatlarining tarkibiy qismi sifatida	Qadriyat, an'ana, millat ma'naviyati	2
7.	Ertaklardagi ramziy timsollar tahlili	Obraz, ramz, timsol	2
8.	"Kuntug'mish" dostonida psixologik holatning ifoda etilishi	Psixologik metod orqali tahlil	2
9.	Alisher Navoiy ijodida folklor an'analari	Yozma va og'zaki ijod	2
10.	O'zbek folklorshunosligining tadrijiy taraqqiyoti	Folklorshunoslikda olib borilgan tadqiqotlar	2
11.	Yor-yorlarning janr xususiyatlari	Yor-yor janri, marosim folklori	2
12.	Kelin salom matnlari tahlili.	Matn tahlili	2
13.	Motam qo'shiqlarida ruhiy holat tasviri	Psixologik tahlil	2
14.	Folklor janrlarida shakl va mazmun munosabati	Shakl va mazmun mutanosibligi	2
15.	Xalq og'zaki ijodida badiiyat masalalari	Badiiylik, badiiy tafakkur	2
16.	An'anaviylik – og'zaki ijodning muhim belgisi sifatida.	An'anaviylikning XOIda namoyon bo'lishi	2
17.	Og'zakilik va badihago'ylikning og'zaki ijod tarqalishidagi o'rni	XOIning o'ziga xos xususiyatlari	2
18.	Folklorda jamoaviylik va ommaviylik	XOIning o'ziga xos xususiyatlari	2
19.	Folklorda anonimlik va shartlilik	XOIning o'ziga xos xususiyatlari	2
20.	Mif va mifologiya	Mif, mifologiya, mifologik obraz	2
21.	Totemizmning mifologiyadagi o'rni	Mif, mifologiya, mifologik dunyoqarash	2
22.	Fetish va fetishizm	Mif, mifologiya, mifologik dunyoqarash	2
23.	"Avesto"da animizm unsurlari	Mif, mifologiya, mifologik dunyoqarash	2
24.	Xalq og'zaki ijodida diffuziya hodisasi	Diffuziya hodisasi va uni tashkil etivchi omillar	4

25.	Folklor janrlarining o'zaro munosabatlari	Lirik, epik va drammatik turga mansub janrlar	2
26.	Xalq afsonalari – qadriyatlarning tarkibiy qismi sifatida	Afsona va uning o'ziga xosliklari	2
27.	Mifologik afsonalar	Afsona va uning o'ziga xosliklari	2
28.	Geografik nomlar bilan bog'liq afsona va rivoyatlar	Afsona va uning o'ziga xosliklari	2
29.	Rivoyatlarning janr xususiyatlari	Rivoyat va uning o'ziga xosliklari	2
30.	Zamonaviy rivoyatlar	Rivoyat va uning o'ziga xosliklari	2
31.	Jaloliddin Rumiy ijodida rivoyatlarning o'rni	Rivoyat va uning o'ziga xosliklari	2
32.	Maqol – paremik janr	Maqol va uning o'ziga xos xususiyatlari	2
33.	"Devonu lug'otit-turk"da maqollar.	Asar tahlilini qilish	2
34.	Ogahiy ijodida folklorizm	Yozma va og'zaki ijod an'analari	2
35.	Lutfiy va xalq og'zaki ijo	Yozma va og'zaki ijod an'analari	2
36.	Faxriyor ijodida folklor an'analari	Yozma va og'zaki ijod an'analari	2
37.	Isajon Sulton ijodi va folklor	Yozma va og'zaki ijod an'analari	2
38.	Topishmoqning janr xususiyatlari	Topishmoq, topmacha	2
39.	Ro'zimboy Qulto'ra o'g'li doston va termalari	Baxshi va baxshichilik an'analari	2
40.	Askiyada badihago'ylik	Badiiy unsurlar	2
41.	Latifa janri: tarix va talqin	Afandi, satirik janrlar	2
42.	"Shoh Mashrab qissasi" – xalq kitobi sifatida	Xalq kitobi, og'zaki va yozma ijod an'analari	2
43.	"Ibrohim Adham qissasi"da tarixiy shaxs talqini	Xalq kitobi, og'zaki va yozma ijod an'analari	2
44.	Omonilla Madayev – folklorshunos	Olimning olib borgan tadqiqotlari tahlili	2
	Jami:		**90**

U. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar:

1. Jo'rayev M. Folklorshunoslik asoslari. – Toshkent: "Fan", 2009.
2. Jo'rayev M. Folklorshunoslikka kirish. O'quv qo'llanma. – Toshkent: TDMI, 2008.
3. Safarov O. O'zbek xalq og'zaki ijodi. – Toshkent: "Musiqa" nashriyoti, 2010.
4. Madayev O. O'zbek xalq og'zaki ijodi. –Toshkent: "Mumtoz so'z", 2010
5. Mirzayev T. va boshqalar. O'zbek xalq og'zaki ijodi xrestomatiyasi. –Toshkent: "Aloqachi", 2008.
6. Mirzayev T. va boshqalar. O'zbek folklori. – Toshkent: "Tafakkur gulshani", 2020.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Sh. Mirziyoyev. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - T.: O'zbekiston, 2016.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni (Xalq so'zi 2017-yil, 8-fevral).
3. Ўзбек фольклори очерклари. 3 томлик. 2-том. – Тошкент: Фан нашриёти, 1989.
4. Мирзаев Т. Ҳоди Зариф билан суҳбатлар. 2011. 197-б.
5. Madayev O. O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi. (Nazariy kurs matni). T.:1999.
6. Мирзаев Т. Эпос и сказатель. – Ташкент: Фан. – 410.
7. Turdimov Sh. Etnos va epos. – Toshkent: O'zbekiston, 2012.
8. Turdimov Sh. Hikmatlar xazinasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
9. Ergashev A. Qashqadaryo-Surxondaryo dostonchiligi. –Toshkent: "Fan", 2008.
10. Eshonqulov J. Epik tafakkur tadriji. -Toshkent, Fan, 2006.
11. O'zbek folklorshunosligi masalalari. 3-kitob. -Toshkent: Fan, 2010.

12. O'zbek xalq og'zaki ijodi yodgorliklari. 100 jildlik. Toshkent. G'afur G'ulom, 2015, 2016.

Axborot manbalari

1. www.gov.uz – Узбекистон Республикаси хукумат портали.
2. www.lex.uz
3. lectures.ndpi.uz>lektions
4. news.uzreport.uz>news_9_u13602
5. www.ziyo-net.uz
6. www.literature.uz
7. www.kutubxona.uz
8. www.lectures.ndpi.uz
9. www.folklore.ru.
10. www.folksentr.ru
11. www.folklore.tomsk.ru

7. O'QUV DASTURI HAQIDA MA'LUMOT

O'quv dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 202*2* -yil "*25*" "*03*" dagi "___" *4* sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
"Folklorshunoslik va dialektologiya" kafedrasi mudiri, f.f.d., professor S.Ashirboyev ___________ (imzo)
Tuzuvchi: "Folklorshunoslik va dialektologiya" kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori J.Eshonqulov ___________ (imzo)
Taqrizchilar: Ona tili va adabiyot ta'limi fakulteti dekani filologiya fanlari doktori, professor v.b. M.Abdullayeva ___________ (imzo) "Folklorshunoslik va dialektologiya" kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi A.Tilavov ___________ (imzo)